

Tremtinės Vandos Valiūtės ir jos šeimos likimas

Nina VECHER

Buvusi tremtinė, partizanų ryšininkė Vanda Valiūtė vasario 19-ąją minėjo 95-ąjį gimtadienį. Tai pirmas jubiliejinis gimtadienis jos istorinėje tėvynėje. Tą dieną ją sveikino tie, kas žino jos gyvenimo istoriją, kas ištiesė ranką, kad padėtų grįžti į Lietuvą, kas rūpinosi, kad būtų tinkamos tolimesnio gyvenimo sąlygos.

Šeimos nuotrauka po Vandos atvažiavimo į Centrinį Chazaną. Apatinėje eilėje (iš kairės): tėvai ir Vandos vaikaičiai; viršutinėje eilėje: sesuo Valiūtė Albina, Vanda, sesuo Salomėja, sesuo Vladislava ir jos vyras Albertas Mozuraitis. Visi išvardyti asmenys – iš lietuviškos šeimos, vaikai gimę tremty, totalitarinio režimo aukos. Tėvai, seserys Albina ir Salomėja amžiams liko Sibiro žemėje. Broliai Viktoras ir Celestinas, sesuo Vlada palaidoti Lietuvoje

Mes, jos Sibiro draugai, panaudodami archyvinius duomenis ir Vandos atsiminimus pagal fotografijas, grąžiname iš užmaršties vardus jos šeimos narių, kurie patyrė su niekuo nesulyginamą sielos ir fizinį skausmą netekus gimtinės.

Šeimos persekiojimas prasidėjo 1946 m. gruodžio 28 d., kai buvo pasirašytas dokumentas dėl arešto. Iš Vandos buvo atimtas ir sunaikintas pasas. Vietoje asmens tapatybės ant darbinės aprangos buvo priskirtas kalinio numeris – 700. Visa valstiečių Valiūčių šeima, gyvenusi Norvaišų kaime, Šilalės r., Tauragės aps., buvo represuota.

Iš septynių vaikų Vanda ir Viktoras buvo nuteisti pagal 1926 m. RSFSR B. K. 58 straipsnį „Kontrrevoliuciniai nusikaltimai“, kaip partizaninio judėjimo prieš tarybų valdžią dalyviai. Tėvai ir keturi nepilnamečiai vaikai pripažinti „liaudies priešų šeimos“ nariais ir ištremti į Irkutsko kraštą.

(keliamo į 4 psl.)

Tremtinės Vandos Valiūtės ir jos šeimos likimas

(atkelta iš 1 psl.)

Vanda po arešto 9 mėnesius praleido Telšių ir Klaipėdos kalėjimuose, badavo. Tėvas kalėjime, vyresnysis brolis Viktoras – partizanas, sunkiai serganti mama su nepilnamečiais vaikais liko be pragyvenimo šaltinio.

Tarpinis kalėjimas Krasnojarsko krašte, kur lagerio režimu kalėjo septynerius metus, nepalaužė stipraus Vandos charakterio. Pomėgis piešti ir poezija, o svarbiausia tikėjimas, kad bus pagaliau priimtas teisingas nuosprendis, nes ji nekalta dėl „tėvynės išdavimo“, padėjo jai išgyventi. Vandos lagerių dienoraščiai, vienas jų

lagerio režimo, be paso... dar ne galutinė, bet dalinė laisvė.

Atšaukus tremties ribojimus, Vanda liko ir 6 metus dirbo gyvenamųjų namų statybose Džezkazgane, mėgino rasti šeimyninę laimę. Po išsilavinimo politiniai kaliniai galėjo susitikti su savo šeimomis pagal tremties vietą. Viktoras atvyko iš Magadano į Centrinio Chazano gyvenvietę Ziminsko r., Irkutsko sr. 1956 m., Vanda – 1963 m.

Vandos sibirietiško gyvenimo pusė turtingesnė ir šviesesnė. Dirbdama Ziminsko miškų ūkyje virėja, įvairių TSRS švenčių proga apipavidalin-

davo „raudonuosius kampelius“, savo paveikslais puošdavo klubo ir ligoninės sienas. Daug metų dirbo klubo vadove. Mėgo scenoje deklamuoti eiles.

Dėkingi esame visiems, prisidėjusiems prie Vandos sugrįžimo į Lietuvą: užsienio reikalų ministrui Gabrieliui Landsbergiui, Seimo narei Paulei Kuzmickienei, Lietuvos pasiuntiniui Rusijoje Eitvydui Bajarūnui, Kristinai Tamošaitytei, Živilei Kraskauskenei, Ramutei Krikštanaitienei, Gitanai Buividaitei, Sigitui Mičiuliui, Tauragės merui Dovydui Kaminskui, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Tauragės filialo vadovui Antanui Stankui,

Vandai Valiūtei 26 metai

Iki atvažiuojant Vandai į Centrinį Chazaną. Apačioje (iš kairės): motina Elena Valienė, tėvas Jonas Valius, viršuje: sūnus Viktoras, dukra Albina, dukra Salomėja, sūnus Jonas. Iš suaugusiųjų galbūt gyvas Vandos brolis Jonas, gyvena Baltarusijoje, bet į laiškus iš Irkutsko ir Pagramančio neatsakė

susiūtas iš popieriaus nuo cemento maišų, perduoti į Vilniaus okupacinių režimų vykdyto genocido ir rezistencijos prieš Lietuvos gyventojus muziejų.

Ilgai lauktas išsivadavimas iš kalėjimo – 1955 m. Tada laukė tremtis Karagandos rajone, Kazachstane, be

Migracijos departamento prie LR VRM Tauragės skyriaus vedėjai Editai Aurilienei, Pagramančio socialinių globos namų vadovui Jonui Samoškai ir personalui, tauragiškei Genovaitėi Šimaitienei ir visiems draugams, kurie pasidalijo gyvenamuoju plotu ir duona.